

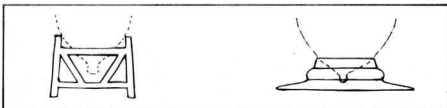
ΑΜΦΟΡΕΙΣ: Τά πιο κοινά άγγεϊα τών ναυαγιών

Οι άμφορες, άγγεϊα πού διακοσμούν σήμερα τόσοσ αρχιτεκτονικούς χώρους, άκουμπισμένοι σέ τρίποδες ή σέ δακτυλιοειδείς βάσεις (εικ. 1), στήν αρχαιότητα χρησίμευαν γιά τή μεταφορά, κυρίως, ύγρών: Νερό, λάδι, κρασί'. Η περιεκτικότητα τών δοχείων αυτών φτάνει τά 18-22 λίτρα. Θά μπορούσαμε νά τά παρομοιάσουμε μέ τά σημερινά μπιτόνια, δηλαδή τυποποιημένα μεταφορικά δοχεία.

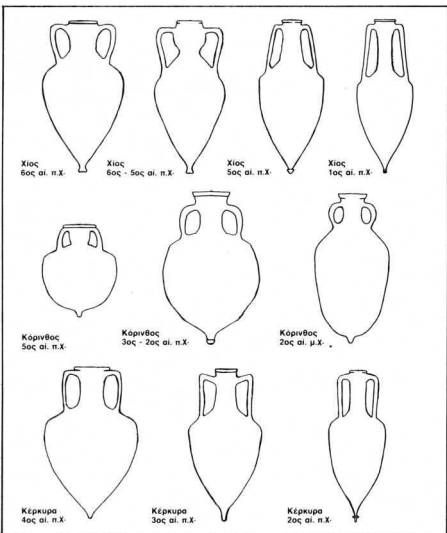
Μέ ποικίλες χαρακτηριστικές, κατά τόπους και χρόνο, παραλλαγές οι άμφορες έχουν όρισμένα σταθερά χαρακτηριστικά (εικ. 2): Τό στενό στόμιο, τίς δύο κάθετες αντίμετωπες λαβές και τό στενό πυθμένα πού αποπληγεί σέ «μύτη» (όξυπυθμενο άμφορες) και πού χρησιμεύει ως τρίτη λαβή (εικ. 3 και 4). Η προέλευση τών άμφορέων ίσως είναι φοινικική, πάντως οι Έλληνες πού είχαν φημισμένα κρασιά και λάδια, τά μετέφεραν σέ τέτοια δοχεία, πού στοιβάζουσαν πλοία ήδη από τόν 7ο αι. π.Χ. Μιά έκπληκτική συλλογή άμφορέων από τήν εποχή του Χαλκού ως τόν 6ο αι. μ.Χ. έκτίθεται στό Μουσείο του Κεραμεικού, στήν Αρχαία Άγορά τής Αθήνας.

Πολλοί άμφορες φέρουν, στό πάνω μέρος τής λαβής τους, μία σφραγίδα πού υποδηλώνει τήν προέλευση και τή χρονολόγηση του περιεχομένου καθώς και τήν ύπαρξη ελέγχου επίσημης άρχής (εικ. 5).

Σάν έμπορικά δοχεία πού ήταν, οι άμφορες μεταφέρονταν σέ διάφορα μέρη, φορτωμένοι, συχνά κατά εκατοντάδες, σέ πλοία. Τά ναύαγια μάς δίνουν τέτοια φορτία. Γιά τούς ψαράδες και τούς θουητητές, τά εύρηματα αυτά άποτελοούν διακοσμητικά άντικείμενα χωρίς ιδιαίτερη αξία. Γιά τούς αρχαιολόγους όμως και τούς μελετητές είναι πολύτιμη πηγή πληροφοριών. Από τούς άμφορες πού

1. Σχεδια ύποστηριγμάτων άμφορέων: τρίποδο όπως εμφανίζεται σέ αιγυπτιακή τοιχογραφία και δακτυλιοέχημο στήριγμα από πηλό σάν αυτό πού βρέθηκε στήν Αρχαία Άγορά (5ος αι. π.Χ.). Άλλος τρόπος στήριξης τών άμφορέων ήταν ή τοποθέτησή τους σέ άπέσ στό έδαφος.

βρίσκονται στο θυθό μπορούμε να μάθουμε ποιους έμπορικούς δρόμους ακολουθούσαν τά πλοία, ποιές περιοχές έκαναν εξαγωγή λαδιού, κρασιού ή άλλου προϊόντος και πρόσ ποιά κατεύθυνση, ποιά ήταν ή οικονομία τών περιοχών αυτών σε διάφορες εποχές κ.λπ.

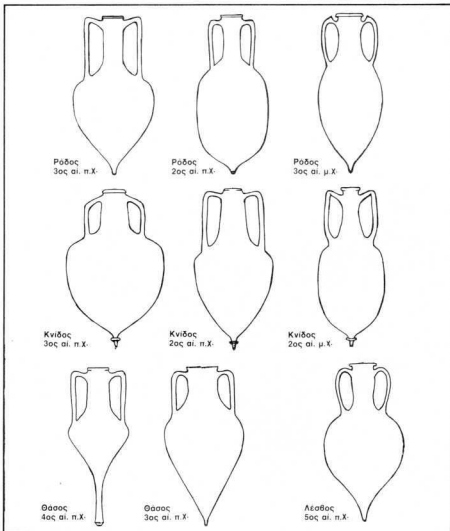
Αυτές και πολλές άλλες πληροφορίες, χρήσιμες γιά τήν έπιστήμη, εξαφανίζονται ή άνυποψίαστοι ψαροντοφικάδες σπάζοντας ή παίρνοντας τούς άμφορες πού θρίσκουν ναυα-

γημένους στο θυθό τής θάλασσας¹.

Σημειώσεις

1. ΑΜΦΟΡΕΑΣ. είναι ένας τύπος άγγείου με φαρδιά κοιλιά και δύο λαβές κάθεται, στενό σχετικά λαιμό και πόδι (θάση). Τό όνομά του υποδηλώνει τήν ύπαρξη δύο λαβών από τις οποίες κρατιέται (άμφι και φέρω). Στους άμφορες αυτούς φυλάγονταν κρασί, μέλι καθώς και μικρά στερεά τρόφιμα (βλ. Παναθηναϊκοί άμφορες γιά τό λάδι). Οι άμφορες πού θρίσκουμε κατά έκατοντάδες στα ναυάγια είναι τά μπιτόνια τών αρχαίων. Τό σχήμα τους είναι προσαρμοσμένο στή χρήση τους: στοιβαζόταν εύκολα σε έξιγλιες θάσεις και δέν πιάνουν χώρο.

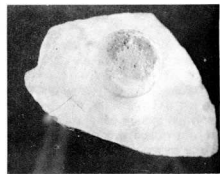
2. Σχέδια άμφορέων από διάφορα μέρη και ή εξέλιξη τους. Γενικά μπορούμε να πούμε πως παρουσιάζεται μία προοδευτική εξέλιξη τού σχήματος τών άμφορέων: Τό χείλος, πού στήν αρχή ξεχωρίζει έλάχιστα, με τόν καιρό άποκτά σημασία και φαρδύνει. Ο λαιμός μακρύνει και στενεύει. Η κοιλιά πού στούς πρώτους άμφορες έχει τό σχήμα σφούρας γίνεται, στή συνέχεια, ώσειδης (βλ. Κόρινθος 5ος αι. και Κνίδος 2ος αι.). Οι λαβές ακολουθούν τήν εξέλιξη τού λαιμού και μακρύνουν. Ο ώμος πού στήν αρχή ξεχωρίζει έλάχιστα, προοδευτικά σχηματίζει άμβλεια γωνία. Ο πυθμένας γίνεται πιο μύτερος με διάφορα σχήματα. Γιά τή μυζαντινή περίοδο είναι δύσκολο να δώσουμε μία γενική περιγραφή, τό μόνο πού μπορούμε να πούμε είναι ότι τό σχήμα τών άμφορέων τείνει να γίνει σφαιρικό. Τό χαρακτηριστικό στοιχείο τής περιόδου είναι οι πολλές και θαθείες γραμμές πού διακοσμούν τό σώμα. Προκειμένου να άναγνωρίσουμε έναν άμφορέα από τό άνω τού μέρος — τό μόνο πού συνήθως σωζεται — πρέπει να παρατηρήσουμε όρισμένα χαρακτηριστικά πού είναι: Τό χρώμα και τήν ποιότητα τής άργίλου (άν περιέχει μαρμαρυγία - mica), τό σχήμα τού χείλους, τήν τομή και τό σχήμα τών λαβών.

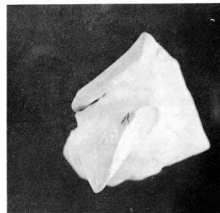
2. Συνήθως οι βουτηχτές κατορθώνουν να άνελκύσουν μόνο τό πάνω μέρος τών άμφορέων γιάτι πιάνουν τό άγγείο από τις δύο λαβές και τό τραβούν. Ο πηλός, πού έχει ύπoστει άλλοιώς από τήν πολυχρόνη παραμονή του στη θάλασσα, δέν άντέχει στήν πίεση και τό άγγείο σπάζει στόν ώμο.

3. Ερυθρόμορφο άγγείο τού Μουσείου τού Βατικανού. Στο σχέδιο θέλωμε τόν τρόπο με τόν όποιο κρατούσαν τόν άμφορέα.

4. Απολήξη όξυπυθμενου άμφορέα.

5. Λαθή άμφορέα με σφραγίδα.